

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____ Пильнік Р. О.
«___» _____ 2025 р.

Реєстраційний № _____
«___» _____ 2025р.

МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ГЕРОЇЧНОГО ОБРАЗУ В СКУЛЬПТУРІ

Кваліфікаційна робота
студента групи ОМ-21
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 014 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)

Ватраля Бориса Ігоровича

Керівник:

старший викладач

Фурман Олександр Іванович

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Ватраль Борис Ігорович, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СКУЛЬПТУРИ ТА ФОРМУВАННЯ ГЕРОЇЧНОГО ОБРАЗУ В ПЛАСТИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ	7
1.1. Героїчна скульптура як окремий жанр пластичного мистецтва.....	7
1.2. Героїчні образи в української скульптурі	13
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ГЕРОЇЧНОГО ОБРАЗУ В СКУЛЬПТУРІ	17
2.1. Процес пошуку героїчного образу	17
2.2. Створення ескізів й пошук матеріалів героїчного образу.	20
2.3. Процес виконання оригіналу героїчного образу.	22
Висновки до розділу 2	24
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28
ДОДАТКИ.....	31
Додаток А.....	31
Додаток Б.....	39

ВСТУП

Скульптура, як один із найдавніших і найвиразніших видів мистецтва, має виняткове значення у формуванні культурного та духовного простору суспільства. Її здатність не лише відтворювати реальність, а й створювати ідеалізовані образи, які надихають та спонукають до роздумів, робить її унікальним засобом мистецького висловлювання. Героїчний образ у скульптурі, що втілює ідеали мужності, самопожертви та величі, завжди був і залишається важливим компонентом культурного надбання, слугуючи дзеркалом історичних подій, відомих особистостей та суспільних цінностей. Процес створення героїчного образу в скульптурі є складним та багатограним. Він вимагає поєднання глибоких знань історичного контексту з високим рівнем технічної майстерності та творчого бачення. У контексті сучасних соціальних трансформацій і переосмислення культурної спадщини, важливим є створення нових символів, здатних об'єднувати різні покоління, надихати на досягнення та підтримувати національну ідентичність.

Актуальність теми зумовлена зростаючим суспільним запитом на створення пам'ятників та меморіальних комплексів, присвячених героям сучасності. В умовах активного переосмислення історичної спадщини та формування нових героїчних наративів особливого значення набуває методика створення скульптурних образів, які здатні передати не лише портретну схожість, але й розкрити внутрішній світ героя, його характер та значущість його вчинків. Важливим аспектом є також технічна складова створення монументальної скульптури, яка вимагає глибокого розуміння матеріалів, пропорцій та просторової композиції.

Тема героїчного образу в скульптурі, також розбиралась такими науковими діячами вітчизняного фаху як: Басанець. Л., Маслова. Т. [13], Бушман. І. [14], Жаборюк. А. [16], Козира. Є. [17], Одрехівський. В. [19], Побожій С. [22] та ін.

Метою дослідження є дослідження та систематизація методичних підходів до створення героїчного образу в скульптурі, а також розробка

практичних рекомендацій щодо роботи над монументальними творами героїчної тематики.

Для реалізації мети сформовано такі **завдання дослідження**:

- проаналізувати історичний розвиток героїчного образу в скульптурі та визначити його ключові характеристики;
- дослідити основні методи та принципи роботи над героїчним образом у монументальній скульптурі;
- вивчити технічні аспекти створення скульптури героїчного характеру;
- розробити та створити скульптурну композицію героїчної тематики.

Об'єктом дослідження є героїчний образ у скульптурі як феномен художньої творчості.

Предметом є методика та технологія створення героїчного образу в скульптурній композиції.

Методи:

- історико-порівняльний метод для вивчення еволюції героїчного образу в скульптурі;
- системний аналіз існуючих методик створення монументальної скульптури;
- метод мистецтвознавчого аналізу для вивчення композиційних та пластичних особливостей героїчних образів;
- практично-експериментальний метод при створенні власної скульптурної композиції;
- метод узагальнення для формулювання практичних рекомендацій.

Практична значність роботи полягає в розробці методичних рекомендацій щодо створення героїчного образу в скульптурі, які можуть бути використані як у навчальному процесі підготовки скульпторів, так і в практичній діяльності митців при роботі над монументальними творами.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи : складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 25 позицій та додатків. Основний зміст викладено на 20 сторінках. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 44 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СКУЛЬПТУРИ ТА ФОРМУВАННЯ ГЕРОЇЧНОГО ОБРАЗУ В ПЛАСТИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1. Героїчна скульптура як окремий жанр пластичного мистецтва

Героїчна скульптура посідає особливе місце в системі пластичних мистецтв, виокремлюючись як самостійний жанр із характерними ознаками, естетичними принципами та історично сформованою мовою художньої виразності. Цей жанр не просто відтворює образи історичних постатей чи символічних героїв, а виконує важливу соціокультурну функцію формування та збереження колективної пам'яті та національної ідентичності [17].

Героїчна скульптура відрізняється від інших скульптурних жанрів низкою ключових особливостей. Перш за все, це її ідеологічне наповнення — центральним компонентом є ушляхення подвигу, визначної події або видатної особистості, що потребує особливого підходу до пластичного вирішення образу. Звідси випливає необхідність виразного емоційного та смислового навантаження твору, що часто досягається через тонку роботу з пластикою обличчя, виразними жестами та загальною поставою фігури. Монументальність та масштаб також є характерною рисою — героїчні скульптури, навіть камерного формату, тяжіють до візуальної величі, що досягається через пропорційні співвідношення, часто перевищуючи натуральну величину для підкреслення значущості зображуваного суб'єкта. Цей аспект безпосередньо пов'язаний із психологією сприйняття — збільшений масштаб природно викликає відчуття поваги, благоговіння та визнання виняткового статусу зображеного героя. При цьому монументальність досягається не лише фізичними розмірами, але й особливою організацією внутрішньої структури композиції — чіткістю силуету, виразністю контурів, узагальненням форм та підпорядкуванням дрібних деталей загальному пластичному рішення. Важливою складовою є також врахування перспективи та точки зору глядача, особливо для творів, розміщених на підвищенні або

п'єдесталі, що вимагає спеціальних анатомічних коректив та композиційних рішень для адекватного сприйняття з різних ракурсів та відстаней [14].

Історичний розвиток цього жанру прослідковується від Стародавнього Єгипту, де зображення фараонів та воїнів вже демонстрували ключові ознаки героїзації, через античну Грецію та Рим з їхнім культом фізичної досконалості, до епохи Відродження, бароко, класицизму і до сучасних трактувань героїчного образу.

У давньоєгипетській традиції монументальні статуї фараонів та військових ватажків втілювали ідею божественної влади та непереможності, часто зображуючись у статичних, ієратичних позах, що символізували постійність та незмінність їхньої влади. Скульптурою прикрашали фасади храмів, дороги, святилища, палаци, її встановлювали в гробницях. Скульптурні образи вирізнялися фронтальністю, симетрією, узагальненням форм і символізмом, що посилював ідею божественного походження правителя [5. 18с.]. Величні колоси, як, наприклад, статуї Рамзеса II в Абу-Сімбелі близько XIII століття до.н.е. (Рис.А.1.1.), створювалися не лише для прославлення фараона, а й для впливу на свідомість народу через масштаб, емоційний вплив та сакральну композицію. Часто правителя зображували на троні або в поставі, що символізувала владу – з випрямленою спиною, руками, складеними на колінах або притиснутими до тіла, і з лівою ногою, виставленою трохи вперед (у статуях, що зображували фараона стоячи) [19. 59-66 р.].

В античній Греції героїчна скульптура набула нового розвитку — через ідеал калокагатії (єдності фізичної та моральної досконалості) втілювався образ героя-напівбога, воїна-атлета, що досягався через ідеальні пропорції та збалансовані композиції [2. 5с.]. Скульптори класичного періоду, такі як Поліклет і Мірон, заклали основи канону ідеальної людської фігури, що поєднувала в собі силу, гармонію та спокійну впевненість. Особливе значення надавалося позі контрапосту, яка підкреслювала життєвість фігури та її психологічну глибину. Рука, що тримається за зброю або лежить на ній, символізує готовність до дії, захисту і боротьби. Високо піднята голова та

прямий погляд передають гордість, упевненість та непохитність переконань. Ці та інші жести й пози формують своєрідну "мову тіла" героїчної скульптури, яка легко зчитується глядачем незалежно від культурного контексту та епохи. Військова екіпіровка та зброя, хоч і відображають часто конкретну історичну епоху, також піддаються художній інтерпретації та стилізації, набуваючи символічного значення. Так, спис стає не просто знаряддям війни, а символом справедливості та влади, щит — символом захисту не лише фізичного, а й духовного, а обладунки — втіленням непохитності духу та моральної стійкості. У просторовому розміщенні героїчні скульптури зазвичай розташовуються в значущих публічних просторах (площі, парки, перед державними установами), що підкреслює їхню соціальну та ідеологічну функцію. Скульптури, подібні до «Дорифора» Поліклета (Рис.А.1.2.), не лише втілювали фізичну досконалість, а й виступали зразком морального ідеалу громадянина-патріота.[20. 243 р.].

Широке використання бронзи дозволяло створювати скульптури з витонченими деталями та складними динамічними позами, які були технічно складні у мармурі.

Давній Рим трансформував цю традицію, додавши реалістичні риси та індивідуальні характеристики конкретних історичних постатей, створюючи монументи полководців та імператорів. Скульптура набула більш виразного психологізму: риси обличчя передавали внутрішній стан героя, його характер, досвід, а не лише фізичну красу. Особливої уваги надавали жестам, погляду, положенню голови — усім тим елементам, які підсилювали образ як історично значущої, так і морально авторитетної особистості. Часто фігури зображувалися з атрибутами влади, у військовому вбранні, з витриманою поставою, що підкреслювало їхню твердість і лідерські якості [6]. Такий підхід заклав основи для подальшого розвитку героїчного образу в європейській скульптурі, де зображення конкретної особи поєднувалося з узагальненою ідеєю величчя та незламності. Одним із яскравих прикладів такого підходу є кінний монумент імператору Марку Аврелію (Рис.А.1.3.). Постать правителя, одягненого у військову тогу, з витягнутою вперед рукою, символізує водночас велич,

гуманність та силу. Вершник зображений спокійним, врівноваженим, його погляд спрямований уперед, що створює образ розважливого державника й переможця. Вказівний жест, спрямований уперед або вгору, традиційно інтерпретується як символ лідерства та далекоглядності, як вказівка на шлях до перемоги або на високу мету. Важливим елементом героїчної скульптури є використання специфічних атрибутів, які візуально кодують героїчний характер зображення. До них належать військова екіпіровка (обладунки, шоломи, військова уніформа), зброя як символ влади та готовності до боротьби (мечі, списи, щити), символічні елементи (лаврові вінки, прапори, державні символи), а також характерні пози та жести (вказівний жест, рука на зброї) [15. 2-5р.].

У середньовіччі героїчний образ набув релігійного забарвлення, часто втілюючись в образах святих воїнів та мучеників. Центральне місце в середньовічній скульптурі посідали постаті, які втілювали християнські чесноти — віру, жертовність, покору Божій волі, але водночас проявляли мужність у боротьбі з язичництвом або несправедливістю [4. 92-94 с.]. У скульптурі ці образи вирізнялися строгістю форм, витягнутими пропорціями, символічною атрибутикою (меч, хрест, тощо), а також рельєфною композицією, що гармоніювала з архітектурним середовищем соборів і храмів. Яскравим прикладом є фігура Бременського Роланда створена у 1404 році (Рис.А.1.4.), розташована на центральній площі Бремена. Цей монумент уособлює не лише лицарську честь, а й правову свободу міста. Роланд тримає меч і щит з імперським орлом — символами захисту громадянських прав і справедливості. Статуя має величезне значення як символ міської незалежності та водночас є одним із перших прикладів світського героїчного образу в громадському просторі середньовічної Європи [23].

Епоха Відродження повернулася до ідеалів античності, але збагатила їх глибшим психологізмом та драматизмом, перші ознаки нових ідей в скульптурі з'явилися в творчості Бенедетто Аєнтелами, Ніколо Пізано, ді Кампо Знаковим прикладом ренесансного трактування героїчного образу є скульптура Давид (Рис.А.1.5.), що стала уособленням сили, гідності й внутрішньої зосередженості.

Постать оголеного юнака, зображеного перед вирішальним поєдинком із Голіафом, вражає ідеальними пропорціями, досконалою анатомією й водночас психологічною напругою, що вчитується в погляді та стриманій, але готовій до дії позі [1. 11с.].

Композиційна динаміка є ще однією визначальною рисою жанру — характерним є використання активних, експресивних поз, які передають внутрішню енергію та силу героя. Композиційні рішення часто побудовані на контрастах, діагональних напрямках та активному ритмі, що створює відчуття драматизму та напруги. Для героїчної скульптури притаманна також певна ідеалізація образу, підкреслення фізичної досконалості та внутрішньої сили, що досягається через особливу пластичну мову. Скульптор майстерно поєднав античну гармонію форм із новим, гуманістичним баченням особистості, для якої героїзм — це не лише фізична сила, а й розум, віра в себе, готовність до відповідальності [1. 18-20с.].

У добу Бароко героїчна скульптура зазнала кардинальних трансформацій, набувши небаченої раніше експресії, драматизму та емоційної напруги. Барокові майстри відійшли від ренесансної врівноваженості на користь складних композицій з відкритою структурою, пишністю, поєднанням реальності та ілюзії [10. 44-45с.]. Визначним прикладом барокового героїчного образу є кінна статуя короля Людовика XIV роботи Джованні Лоренцо Берніні 1660-1684 роки (Рис.А.1.6.), яка нині зберігається у Версальському палаці. Первісно замислена як грандіозний монумент для встановлення у французькій столиці, ця скульптура зображує короля на здібленому коні, що долає вершину скелі — алегорію слави. Специфіка барокового трактування виявляється у надзвичайній драматичності композиції, де могутній кінь здіймається над хмарами, а король, зображений як римський імператор, велично простягає руку в жесті володарювання. Особливістю цього твору є контраст між динамічною позою коня та спокійним, величним виразом обличчя монарха, що підкреслює ідею контролю над стихійними силами. Важливою інновацією барокової пластики стало активне залучення простору навколо скульптури як невід'ємного елементу композиції.

На відміну від ренесансної самодостатності скульптурного об'єму, барокові герої існували в контексті грандіозних просторових композицій, справляючи враження надлюдської могутності [16. 117-120с.].

Неокласицизм відродив античні ідеали, але наповнив їх новим змістом, пов'язаним із ідеями Просвітництва, громадянськими чеснотами та культами розуму й доблесті. На зміну бароковій екзальтації прийшла стримана велич, раціональна ясність композиції та етична спрямованість образів [24. 2с.]. Одним із найяскравіших прикладів неокласичного героїчного образу є скульптура Антоніо Канови «Наполеон у вигляді Марса-миротворця» 1802–1806 років (Рис.А.1.7.). Ця колосальна мармурова статуя зображує Наполеона в образі оголеного бога війни Марса, що тримає в правій руці фігуру Ніки (богині перемоги), а в лівій — скіпетр. Ідеалізоване тіло імператора нагадує античні зразки, зокрема статуї Августа, підкреслюючи його божественну природу та політичну легітимність. Цей образ поєднує римську іконографію з портретними рисами реального історичного діяча, створюючи ідеалізований образ просвіченого правителя. Однак сам Наполеон, побачивши скульптуру в 1811 році, відмовився від неї, вважаючи її «занадто атлетичною» та непридатною для публічного показу [21].

Важливо зазначити, що трактування героїчного образу в скульптурі зазнавало суттєвих змін під впливом історичних, соціально-політичних та культурних трансформацій. Якщо в традиційному розумінні героїчні образи переважно втілювали ідеал воїна, захисника, політичного лідера, то з розвитком суспільства концепція героїзму розширювалася, включаючи інші типи героїв — інтелектуальних, духовних, культурних. Яскравим прикладом переосмислення героїзму в європейському мистецтві стала скульптурна композиція «Громадяни Кале» Огюста Родена 1889 року (Рис.А.1.8.), у якій шестеро мешканців французького міста добровільно погоджуються принести себе в жертву заради порятунку громади. Постаті постають без звичних атрибутів героїзму — без зброї, тріумфальних поз або ідеалізованих рис. Натомість Роден підкреслює психологічну напругу, страх, сумнів, внутрішню боротьбу — як чесні й не менш

важливі аспекти героїчного вчинку [22.9-15с.]. Через експресивну мову тілесності, глибокий гуманізм і драматизм автор доносить ідею, що героїзм може бути вразливим, але не менш шляхетним, коли він постає з жертвності, відповідальності й моральної сили. Це завершення логічно підсумовує еволюцію героїчного образу — від міфологічного воїна до людини в кризовій ситуації, здатної на самопожертву.

1.2. Героїчні образи в українській скульптурі

Українська традиція увіковічення героїв має глибоке історичне коріння, що бере свій початок ще з козацької доби. Надмогильні хрести, різьблені дерев'яні постаті, кам'яні баби та меморіальні плити слугували не лише вшануванням пам'яті, але й візуальним уособленням сили, мужності та духовної стійкості народу. Формування професійної монументальної героїчної скульптури розпочалося наприкінці XIX століття, що було пов'язано з національним відродженням. Прикладом є пам'ятник Богдану Хмельницькому в Києві 1888 році (Рис.А.1.9.), який заклав основу для розвитку української героїчної пластики як вираження національного духу. У цей же період спостерігається активне звернення до історичних постатей, пов'язаних із боротьбою за незалежність України, що знайшло відображення як у скульптурі, так і в народному декоративному мистецтві [9].

У контексті розвитку української пластики XX століття важливе місце посіли монументальні зображення видатних інтелектуалів — письменників, науковців, культурних діячів. Ці пам'ятники створювалися не лише як вшанування, але й як уособлення героїзму духу, національного самоствердження через слово, ідею, знання. Вражаючим прикладом є монумент Івану Франку біля Львівського національного університету у виконанні В. Борисенко, Е. Мисько, Д. Кравич та встановлений у 1964 році (Рис.А.1.10.), де фігура мислителя вивищується на тлі гранітного п'єдесталу, що символізує силу ідей та безсмертя слова [7. 110-114с.].

Героїчний образ митця також втілено в пам'ятниках Лесі Українці у Луцьку, Борису Грінченку в Києві, Михайлу Грушевському — які стали

частиною культурного пейзажу українських міст і акцентують на інтелектуальному героїзмі, вірності національній ідеї та самопожертві заради майбутнього. Образи цих діячів подаються як герої не збройної боротьби, а духовної — боротьби за слово, ідентичність, культуру. Їхній вплив на формування українського національного світогляду переоцінити важко, адже саме через них втілюється глибока ідея героїзму як форми інтелектуального опору.

Пам'ятники цим особистостям, як правило, мають стриману, але величну стилістику. Зокрема пам'ятнику Михайлові Грушевському в виконанні скульптора В. Сивко, 1998 у році в Києві (Рис.А.1.11.) де постать видатної особистості передається — як символом знання та історичної пам'яті[8]. Скульптура Лесі Українки у Луцьку за авторством М. Обезюк та А. Німенко заснованим в 1977 році (Рис.А.1.12.), відзначається особливою жіночою пластикою, що поєднує елегантність із силою духу [13].

Візуальна мова скульптури в обох випадках працює не на ефектну зовнішність, а на передачу глибоких сенсів, притаманних образам духовних лідерів нації. У пострадянський період, особливо з початку 2000-х років, українська скульптура починає активно звертатися до теми героїзму в контексті національно-визвольної боротьби. Злам відбувся після Революції Гідності та початку війни на Сході України у 2014 році, коли суспільний запит на нові символи героїзму набув особливої актуальності. Героями стають не лише військові, а й добровольці, волонтери, лікарі, рятувальники. У низці міст з'являються скульптурні композиції, присвячені Героям Небесної Сотні: у Миколаєві в 2015 році пам'ятник у формі двох птахів, що здіймаються в небо, символізує душі загиблих (Рис.А.1.13.) ; у Києві 2016 році встановлено пам'ятник воїна-добровольця, як обсолений образ захисника України (Рис.А.1.14.) ; у Луцьку 2018 році створено горельєф із фігурами героїв небесної сотні, що є прикладом персоналізованого вшанування пам'яті та підкреслює значення кожної особистості в історії країни (Рис.А.1.15.). [3].

Ці твори демонструють новий підхід до створення героїчних образів, орієнтований на конкретну особисту жертовність і водночас на колективну пам'ять. Значна частина цих пам'ятників створена на основі ініціатив громад або родин загиблих, що свідчить про глибоке суспільне залучення до процесу формування нових героїчних образів.

Сучасні скульптури характеризуються тяжінням до символізму, узагальненням форми, а іноді й до абстрагування. Наприклад, замість точного портретного зображення автори використовують алегорії (ангели, крила, розбиті щити), метафоричні пози та незвичні матеріали (скло, метал, бетон). Водночас у багатьох роботах спостерігається прагнення до синтезу простору та скульптурної форми, що дозволяє інтегрувати пам'ятники у міське середовище, надаючи їм не лише меморіального, але й урбаністичного значення. Героїчна українська скульптура вирізняється глибоким змістовим наповненням і характерною художньою мовою, що поєднує традиційні засоби з новітніми формами. Часто використовуються козацькі елементи (шаблі, вуса, чуб, вишиванки), християнська символіка (хрест, німб, мотив мучеництва), військова атрибутика (бронежилети, шоломи, зброя), державні емблеми (тризуб, прапор). Такі символи формують іконографічне поле, у якому герой сприймається як оборонець не лише фізичний, але й моральний [12].

Висновки до розділу 1

Перший розділ роботи дозволив здійснити ґрунтовний аналіз теоретичних основ скульптури та формування героїчного образу в пластичному мистецтві, що дає підстави для формулювання обґрунтованих висновків. Героїчна скульптура постає як самостійний жанр пластичного мистецтва з чітко вираженими ознаками, історичною еволюцією та специфічною художньою мовою. Її розвиток простежується від стародавніх цивілізацій до сучасності, при цьому кожна епоха вносила свої особливості в трактування героїчного образу відповідно до соціокультурного контексту та естетичних ідеалів доби.

Ключовими характеристиками героїчної скульптури є ідеологічне наповнення, монументальність, виразна композиційна динаміка, використання

специфічних атрибутів і символів, особлива пластична мова та розташування у значущому публічному просторі. Психологічний вплив героїчного образу часто досягається через збільшений масштаб, виразність силуету, експресію жестів та ретельно розроблену портретну характеристику, що сприяє емоційному сприйняттю глядачем.

Розвиток концепції героїзму в скульптурі демонструє поступову трансформацію від міфологізованого ідеалу фізичної досконалості, притаманного Давньому Єгипту та античній Греції, до більш психологічно складних образів, що відображають не лише зовнішню силу, але й внутрішню стійкість, жертвність та моральний вибір. Ця еволюція відображає зміну суспільних уявлень про героїзм як такий, розширення його розуміння від суто військових чеснот до ширшого спектру проявів людської величі.

Українська героїчна скульптура має глибоке історичне коріння, яке сягає козацької доби, та демонструє унікальний синтез національних традицій із загальноєвропейськими мистецькими тенденціями. Особливістю української традиції є значна увага до образів інтелектуальних героїв — письменників, науковців, культурних діячів, що відображає важливість духовного опору та збереження національної ідентичності в історичному досвіді України. Такий підхід формує особливу іконографію українського героя як захисника не лише території, але й культурного простору нації.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ГЕРОЇЧНОГО ОБРАЗУ В СКУЛЬПТУРІ

2.1. Процес пошуку героїчного образу

Процес створення героїчного образу у скульптурі розпочинається з виникнення ідеї, яка часто формується під впливом реальних подій, суспільних потрясінь або особистого прагнення митця увіковічити подвиг захисників Вітчизни. Ідея майбутнього твору виникає як емоційний відгук на події, що залишили глибокий слід у свідомості суспільства: війни, героїчні оборони, жертвні вчинки військовослужбовців [18].

На першому етапі виникнення ідеї відбувається емоційне осмислення теми. Визначення, який аспект героїзму має бути переданий: мужність у битві, самопожертва заради інших, незламність духу або спокійна впевненість у правоті власної справи. Від цього залежить подальший розвиток образу — чи це буде образ тріумфального героя, чи фігура, сповнена внутрішньої драми. Процес формування ідейного задуму вимагає ґрунтовного дослідження історичного, соціального та культурного контексту, в якому існував чи існує герой. Це передбачає роботу з архівними матеріалами, вивчення біографії героя, якщо мова йде про конкретну особистість, ознайомлення з історичними обставинами його діяльності, військовими операціями, в яких він брав участь. Для створення узагальненого героїчного образу важливим є дослідження типових ситуацій, в яких проявляється героїзм, аналіз психологічних аспектів героїчної поведінки.

Джерелами натхнення можуть стати особисті зустрічі з учасниками бойових дій, ветеранами, свідками героїчних подій; фотографічні та відеоматеріали з фронту; спогади та щоденники військових; літературні твори про війну та героїзм; історичні документи, що фіксують подвиги; медійні повідомлення про героїчні вчинки сучасників.

Важливу роль у процесі формування ідеї відіграє також суспільний запит — усвідомлення тих аспектів героїзму, які актуальні для сьогодення, які резонують із сучасними уявленнями про мужність, відвагу, самопожертву.

Особливого значення це набуває в умовах сучасної російсько-української війни, де героїзм набуває нових форм, пов'язаних не лише з фронтовими подвигами, але й із громадянською стійкістю, волонтерством, медичною допомогою пораненим.

Одним із важливих питань на цьому етапі є вибір художньої форми скульптури, чи буде твір створений у форматі монументальної скульптури — пам'ятника або меморіальної композиції, чи ж це буде камерна робота, що звертається до глядача через особисте співпереживання. Монументальна скульптура, розміщена в публічному просторі, передбачає взаємодію з архітектурним середовищем, ландшафтом, має враховувати особливості сприйняття з різних точок огляду, на різних відстанях та за різних умов освітлення. Камерна скульптура, призначена для виставкових залів або інтер'єрів, дозволяє більш інтимне переживання образу, детальнішу проробку психологічних нюансів та дрібних елементів [25].

Так само важливим є визначення жанру твору. Це може бути реалістичний портрет конкретного військовослужбовця, що передає його справжні риси та емоційний стан. Або узагальнений символічний образ захисника України, де через узагальнені форми підкреслюється духовна велич і безособова жертвність.

При виборі між реалістичним та символічним трактуванням митець керується такими факторами як цільова аудиторія та її очікування, просторовий контекст розміщення твору, часова дистанція від зображуваних подій, наявність документальних матеріалів, загальна художня концепція.

Реалістичний підхід дозволяє зберегти конкретику героїчної особистості, відтворити індивідуальні риси, передати психологічну глибину та емоційний стан героя. Він особливо доречний, коли йдеться про вшанування пам'яті конкретної людини, важливої для певної спільноти.

Символічний підхід, натомість, дає можливість вийти за межі конкретики та створити образ, що втілюватиме узагальнену ідею героїзму, відваги, самопожертви. Такий підхід часто використовується в меморіальних

комплексах, присвячених колективному подвигу або трагічним подіям, що зачепили багатьох людей.

Також на етапі зародження задуму важливе місце займає й попереднє уявлення про композиційне рішення: чи буде фігура героя самостійним домінуючим акцентом, чи частиною групової композиції; чи постаті стоятимуть урочисто, прямуючи вперед, чи фокусуватимуться на внутрішньому конфлікті.

Композиційні пошуки в героїчній скульптурі можуть розвиватися у декількох напрямках. Статика і динаміка: статичні композиції з вертикальною віссю підкреслюють стійкість, непорушність принципів, моральну силу героя; динамічні композиції з діагональними напрямками руху передають енергію, рішучість, активну дію героя. Вибір між статикою та динамікою залежить від концепції героїзму, яку прагне втілити скульптор: героїзм як внутрішня сила і моральна позиція чи героїзм як активна протидія злу.

Монолітність і розчленованість форм також мають значення: монолітні композиції створюють враження цілісності, нероздільності, концентрації сили; розчленовані форми з активним силуетом та глибокими прорізами дозволяють передати внутрішню напругу, драматизм ситуації, складність вибору, який постає перед героєм. Використання контрастів у співвідношенні частин фігури (наприклад, збільшені кисті рук чи голова) дозволяє акцентувати символічно важливі елементи образу — силу, розум, рішучість. У групових композиціях особливого значення набуває ритмічна організація — повторення та варіювання формальних елементів, що створює враження руху, розвитку дії, єдності душевного пориву кількох героїв.

Взаємодія фігури з простором, гра об'ємів та пустот, контрасти виступаючих та заглиблених елементів формують образний лад скульптури, її емоційну напруженість та виразність.

У контексті героїчного образу військового особливого значення набувають такі символи, як військова амуніція (каска, бронежилети), зброя (автомати, прапори), елементи форми, ордени та нагороди. Також все частіше в українській

скульптурі з'являються символічні деталі — зламані ланцюги, обпалені прапори, крила — як алегорії боротьби за свободу і миру.

2.2. Створення ескізів й пошук матеріалів героїчного образу.

Після формування ідейного задуму розпочинається візуалізація героїчного образу, яка втілюється у створенні попередніх ескізів. Цей етап є ключовим для перевірки виразності задуму, пошуку пластичних рішень і структурування композиції. Ескізна робота передбачає створення як графічних, так і об'ємних моделей, що дозволяють випробувати різні варіанти розміщення фігури в просторі, співвідношення частин, жестикуляцію, емоційне навантаження.

Графічні ескізи включають різні ракурси фігури, варіанти поз, деталей, а також можливе фонове чи архітектурне оточення. На цьому етапі скульптор експериментує з композиційним вирішенням, шукає пластичну мову, здатну найповніше передати задум. У випадку монументальної скульптури велике значення має взаємодія фігури з п'єдесталом та архітектурним середовищем, що також фіксується у графічних начерках.

Об'ємні ескізи, як правило, макети з пластиліну або глини в масштабі зменшеному. Такі моделі дають можливість об'єктивно оцінити просторові та світлотіньові характеристики образу, знайти оптимальні пропорції, ритміку ліній, об'єми та співвідношення мас. Ескізне моделювання дає змогу швидко вносити зміни, адаптуючи композицію до вимог середовища, в якому вона буде розміщена.

Першочерговим задумом по виконанню кваліфікаційній роботі було створення героїчного образу Тесея у боротьбі з мінотавром, що мало на меті втілити ідею перемоги розуму, мужності та самопожертви над хаосом і звірячою природою, використовуючи композиційний контраст двох фігур як алегорію боротьби цивілізації проти варварства. Проте у подальшій роботі над відтворенням задуму було прийнято рішення змінити головну фігуру теми й залишити основні посили жанру героїчної скульптури. Нова робота мала продемонструвати образ близький кожному громадянину України. Замість міфологічного персонажа Тесея, героєм скульптурної композиції став

український солдат, уособлення мужності, стійкості та жертвності, що нині щоденно проявляються в боротьбі за свободу й незалежність України. Такий вибір дозволив не лише осучаснити художнє трактування героїзму, але й підкреслити актуальність теми, надати образу конкретного національного змісту та глибокого емоційного звучання.

Виготовлення першочергового ескізу було виконано одразу в матеріалі — з використанням пластиліну, що дозволяло оперативно моделювати форму, вносити зміни та працювати над характером фігури. Ключовою метою було створити за допомогою м'яких матеріалів образ, який уособлював всі характерні риси, притаманні воїну-захиснику: рішучість, внутрішню зібраність, фізичну готовність до дії та духовну стійкість. Особливу увагу приділено загальній постаті фігури, виразності жесту, напруженню загального образу, що передавало відчуття готовності до боротьби. У ході роботи над ескізом поступово сформувалася чітка композиційна ідея — воїн, який несе в собі не лише фізичну силу, а й моральну перевагу, виступає як символ незламності нації. Образ був наближений до реального українського солдата — із характерною формою, зброєю, спорядженням, але при цьому узагальнений до рівня символу, здатного викликати глибоку емпатію в глядача незалежно від регіону чи досвіду сприйняття (Рис.Б.2.1.). Паралельно з роботою над ескізом фігури, чия висота сягала приблизно 25 см, йшла робота над формуванням бюсту головного персонажа художньої постановки. Сам бюст виконувався у габаритах згідно яких і мала бути виготовлена оригінальна робота. Метою було створити не просто портретний образ, а узагальнений символ мужності, внутрішньої сили та відповідальності. Для цього активно вивчались фото та відеоматеріали з реальними військовими, аналізувалась пластика людського обличчя в стані напруги, зосередження чи спокійної рішучості (Рис.Б.2.2.).

На подальшому етапі також здійснюється підбір матеріалів для майбутнього твору. Вибір матеріалу має не лише технічне, а й концептуальне значення. Так, бронза підкреслює силу, мужність, монументальність; мармур надає образу благородства та вічності; бетон чи кортенова сталь акцентують на

сучасності, стійкості, грубій правдивості. Для камерних композицій часто використовують теракоту, гіпс, дерево, а для експериментальних проєктів — комбіновані матеріали (метал, скло, полімери, органічні текстури).

Також для підготовки перенесення скульптури на більш великий формат, який був максимально приближений до розмірів оригінальної роботи (Рис.Б.2.3.).

2.3. Процес виконання оригіналу героїчного образу.

Оригінальна скульптурна композиція, як і попередні ескізи, розпочиналась із роботи в пластиліні — традиційному матеріалі, що відзначається високою пластичністю, легко піддається моделюванню та дозволяє вільно працювати з формою, вносячи необхідні зміни на будь-якому етапі. На основі розроблених ескізів був створений внутрішній каркас, який виконував функцію опори та задавав основні пропорції фігури (Рис.Б.2.4.). Для наповнення об'єму та економії основного скульптурного матеріалу поверх каркасу була нанесена монтажна піна. Це рішення дозволило значно зменшити витрати на пластилін, водночас забезпечивши базовий об'єм і загальну анатомічну структуру фігури. Монтажна піна також сприяла швидшому формуванню основної маси та полегшила процес наступного нанесення пластилінового шару (Рис.Б.2.5.).

Процес формування скульптури поділявся на три основні етапи, кожен з яких мав своє функціональне та художнє значення.

Перший етап полягав у нанесенні пластилінової маси поверх сформованого об'єму каркасу з монтажною піною. На цьому етапі головна увага зосереджувалась на побудові загального об'єму скульптури без проробки дрібних елементів. Форма залишалась узагальненою, «грубо» наміченою, що дозволяло зосередитись на співвідношеннях мас, пластичних напрямках, балансі фігури в просторі (Рис.Б.2.6.).

Другий етап передбачав уточнення об'ємів та опрацювання основних елементів образу. На цьому рівні починали намічатися загальні абрисы форми, силуети елементів спорядження, контури одягу, положення рук, ніг, а також взаємодія частин тіла. Скульптура набувала більшої завершеності, поступово

перетворюючись із грубої маси на впізнаваний образ героя. Хоча деталі ще залишались умовними, саме на цьому етапі фігура отримувала свій характер, настрій та основну пластичну логіку (Рис.Б.2.7.).

Третій етап — завершальний, став фінальним етапом опрацювання образу. Тут сили були зосереджені на деталізації: пророблялися риси обличчя, окремі елементи амуніції, складки тканини, ремені, шви, застібки, взуття, зброя та інші елементи спорядження. Значна увага приділялася міміці, виразу очей, положенню голови та жестам рук — усьому, що формує емоційне наповнення та психологічну глибину героїчного образу. Завдяки детальному опрацюванню, скульптура почала «оживати», набуваючи остаточної форми й внутрішньої напруги, необхідної для передачі сили, гідності та готовності до боротьби (Рис.Б.2.8.).

Таким чином, трьохетапний підхід до створення скульптури дозволив поступово вибудувати образ — від загального до конкретного, від абстрактного силуету до завершеного символу сучасного українського воїна. Цей поетапний процес забезпечив не лише технічну логіку виконання, а й внутрішню художню цілісність, адже кожен етап логічно й послідовно вів до глибшого розкриття героїчного змісту образу.

Проте це був лише початковий етап у створенні завершеного твору. Подальша робота передбачала технічну підготовку моделі до формування литтєвої форми, що включало поділ скульптури на складові частини.

З цією метою пластилінова модель була акуратно розділена вздовж центральної осі за допомогою тонких алюмінієвих пластин, що дало змогу створити двосторонню зліпкову форму (Рис.Б.2.9.). Ці пластини слугували межовими бар'єрами, завдяки яким обидві половини майбутньої форми могли бути залиті матеріалом, здатним точно передати всі нюанси пластичної поверхні — найдрібніші рельєфи, фактурні переходи, сліди інструменту, анатомічні деталі [11].

Після повного тверднення формувального матеріалу, за допомогою гіпса поверх силікону формувався утворювався шар захисного «кокона» (Рис.Б.2.10.),

який утримував обидві половинки силіконової форми на місцях. Після затвердіння гіпсу, захисний «кокон» знімався й слід зним і силіконовий шар отримуючи негативну форму — дзеркальне відображення всієї моделі. Ця форма стала основою для наступного, фінального етапу — лиття оригінального твору (Рис.Б.2.11.).

В якості основного литтєвого матеріалу був обраний гіпс, як традиційний матеріал, який забезпечує достатню міцність, зручність в обробці та точну передачу форми. Гіпс заливається у форму шарами або під тиском (залежно від розміру та складності скульптури) і після застигання набуває твердого стану, готового до подальшої обробки.

Завершальним етапом стало тонування поверхні отриманої скульптури. Застосовувалося спеціальне покриття, яке імітує патину та відтінки бронзи — класичного матеріалу для героїчної скульптури. Такий підхід дозволив надати композиції не лише візуальної вагомості та монументального звучання, але й відчуття історичної тяглості, стилістичної спорідненості з традиціями класичного монументального мистецтва.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було детально розглянуто методику створення героїчного образу в скульптурі — від етапу формування ідейного задуму до технічного виконання готового твору. Аналіз показав, що формування героїчного образу вимагає глибокого осмислення історичного та культурного контексту, а також врахування психологічних і соціальних характеристик сучасного героя. Важливу роль у розробці образу відіграє суспільний запит, який визначає актуальність тематики та змістове наповнення скульптури.

Процес створення композиції проходить через низку послідовних етапів: пошук ідеї, створення ескізів, вибір матеріалів, побудова каркасу, формування об'ємів, деталізація образу та технічна реалізація фінального варіанту. У межах кваліфікаційної роботи була застосована саме така логіка, що дозволила автору перейти від первинного задуму міфологічного героя — Тесея — до створення

глибоко символічного, актуального для українського суспільства образу воїна-захисника.

Ретельна проробка пластичної форми, увага до емоційного та психологічного наповнення, використання сучасних матеріалів і технік лиття дозволили досягти високої художньої виразності. Героїчний образ був збережений як на рівні композиційного рішення, так і через глибину символіки, закладеної у фігуру українського солдата. Водночас реалізація твору у матеріалі, що імітує бронзу, забезпечила йому візуальну монументальність і відповідність жанру.

Отже, досвід реалізації скульптурної роботи довів, що поєднання традиційних мистецьких прийомів із сучасними технологіями дозволяє створювати актуальні героїчні образи, які не лише відповідають сучасному запиту, а й мають значну культурну та естетичну цінність.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання даної кваліфікаційної роботи було всебічно досліджено як теоретичні, так і практичні аспекти формування героїчного образу в скульптурі. Аналіз історичного розвитку жанру показав, що героїчна скульптура посідає важливе місце у системі пластичного мистецтва, виконуючи не лише естетичну, а й соціокультурну, меморіальну та ідеологічну функції. Впродовж історії — від Стародавнього Єгипту до сучасної України — змінювалися художні засоби, символіка, матеріали та форми, але незмінним залишалося прагнення скульптора передати велич особистості, її здатність до самопожертви, боротьби та служіння ідеї.

Змістовна частина дослідження довела, що героїчний образ у скульптурі — це не лише зображення воїна з характерною атрибутикою, а насамперед глибоко психологічний, емоційно наповнений символ моральної сили, громадянської відповідальності, духовної стійкості. В сучасних умовах, особливо в контексті російсько-української війни, потреба у створенні таких образів набула виняткової актуальності. Вони не лише виконують функцію вшанування пам'яті, але й формують національну ідентичність, єднають суспільство довкола спільних цінностей.

Практична частина роботи продемонструвала послідовний підхід до створення авторської скульптурної композиції на героїчну тематику. Від первинної ідеї — образу Тесея, що втілює універсальну алегорію перемоги над хаосом до більш близького сучасному українському суспільству образу — фігури українського солдата. Такий вибір зумовлений не лише актуальністю, а й глибиною соціального запиту, адже воїн сьогодні є живим символом незламності, жертвності та національного духу.

У процесі роботи над скульптурною композицією було використано сучасні методи та матеріали, що дозволили поєднати традиційну пластику з технологічною точністю й довговічністю. Робота над образом включала кілька послідовних етапів: пошук форми, створення ескізів, моделювання з пластиліну, побудову внутрішнього каркасу, детальне пропрацювання зовнішнього вигляду

та фінальне лиття у поліуретановій смолі з бронзовим тоном. Особлива увага приділялася психологічній характеристиці героя, його міміці, жестам, постаті та екіпіровці — все це стало основою для формування повноцінного художнього образу, що викликає емпатію й повагу глядача.

У результаті дослідження були систематизовані методичні підходи до створення героїчного образу в скульптурі, розроблено практичні рекомендації, які можуть бути використані як у навчальному процесі, так і в подальшій творчій практиці митців. Робота має не лише навчально-методичну, але й художньо-соціальну цінність, адже є внеском у сучасний мистецький дискурс, спрямований на збереження пам'яті, формування ідеалів та укріплення патріотичних почуттів.

Таким чином, поставлені цілі та завдання дослідження були реалізовані повною мірою, а виконана скульптурна робота засвідчує високий рівень підготовки, розуміння художніх принципів та вміння адаптувати класичну методику до сучасного контексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басанець. Л. В., Маслова. Т. М. Скульптурні Образи Античності І «Нового Часу»: Міфологія Та Історія. Одеса. 2020. 63с
2. Бушман. І .О. Навчальний Посібник “Естетика Для Студентів Усіх Спеціальностей Та Всіх Форм Навчання З Дисципліни Етика Та Естетика. Сумду. Суми. 2005. 141с.
3. Вони Продовжують Жити Серед Нас: Як В Україні Вшановують Пам'ять Героїв Небесної Сотні. [Url:https://Rubryka.Com/Article/Pam-Yat-Geroyiv-Nebesnoyi-Sotni/](https://Rubryka.Com/Article/Pam-Yat-Geroyiv-Nebesnoyi-Sotni/)? (дата звернення: 10.04.2025)
4. Жаборюк. А. А. Історичні Художні Стили Доби Середньовіччя. Одеса. 2007. 128 С.
5. Козира. Є. В. Українська Та Зарубіжна Культура. 2001. 248с.
6. Мистецтво Давнього Рима. Url: <https://Www.Wikiwand.Com/Uk/Articles> (дата звернення: 22.03.2025)
7. Одрехівський. В. В. Українська Скульптура Кінця Хх — Початку Ххі Століття: Трансформації Монументального Формотворення. Київ. 2018. 421с.
8. Пам'ятники Києва. Url: <https://Vandrivka.Com.Ua/Pam-Yatnyky-Kyyeva/> (дата звернення: 5.04.2025)
9. Пам'ятник Богдану Хмельницькому В Києві. Url: <https://Old.Nmiu.Org/Tsoho-Dnia/2772-Pamiatnyk-Bohdanu-Khmelnyskomu-V-Kyievi> (дата звернення: 5.04.2025)
10. Побожій С. І. Історія Мистецтв. Сду. 2021. 70с.
11. Робота З Силіконом І Поліуретановим Пластиком: Виливок Статуетки. Url: <https://Elastoform.Com.Ua/Ua/A312557-Rabota-Silikonom-Poliuretanovym>. (дата звернення: 25.05.2025)
12. Скульптори України. Url: <https://Msmb.Org.Ua/Mediateka/Top-20-Mistetstvo/Skulyptori-Ukraini/> (дата звернення: 8.04.2025)
13. Твоє Місто: Історія Творення Монументів Лесі Українки У Луцьку. Url: <https://Volynua.Com/Posts/Tvoye-Misto-Istoriya-Tvorennya-Monumentiv-Lesi-Ukra%D1%97nki-U-Lucku> (дата звернення: 8.04.2025)

14. Art: Heroic Art: <https://Time.Com/Archive/6871977/Art-The-Heroic-Art/> (дата звернення: 18.03.2025)
15. Bryen Chen. The Immortalisation Of Power In “Equestrian Statue Of Marcus Aurelius”. Introduction To The Histories Of Art I: Western Art History. 2021. 8p.
16. Claudia Lehmann, Karen J. Lloyd. A Transitory Star: The Late Bernini And His Reception. Chapman University. 2015. 214p.
17. Collective Memory And The Social Function Of Sculpture. Url: [https://Medium.Com/%40inventive Mauve Tortoise 897/Collective-Memory-And-The-Social-Function-Of-Sculpture-Conveying-Collective-Memory-National-C17dac7ed4c3](https://Medium.Com/%40inventive%20Mauve%20Tortoise%20897/Collective-Memory-And-The-Social-Function-Of-Sculpture-Conveying-Collective-Memory-National-C17dac7ed4c3) (дата звернення: 16.03.2025)
18. Designing Heroes. Url: <https://Www.Eyemagazine.Com/Feature/Article/Designing-Heroes> (дата звернення: 20.05.2025)
19. Mahmoud Kassem. Studies And Works Xxviii. Warszawa. 2015. 59-66 P.].
20. Mark D. Stansbury-O'donnell. The History Of Greek Art. John Wiley & Sons, Inc. Chichester. 2015. 437p
21. Napoleon As The Peacemaker. Url: <https://Apsley-Arch-Blog.Medium.Com/Napoleon-As-The-Peacemaker-D9c9a44dc6e0>(дата звернення: 14.04.2025)
22. Nelly Silagy Bendek. The Burghers Of Calais. Metropolitan Museum Of Art. 2000. 32p.
23. The Roland Statue Of The Northen Germany. Url: <https://Inthejungleofcities.Com/2018/05/30/The-Roland-Statues-Of-Northern-Germany/> (дата звернення: 6.04.2025)
24. Umer Hameed. Neoclassical Art In Europe And North America. Liverpool. 2025. 15c.

25. Where Does A Sculpture Start And Where Does It End? Url: <https://www.frieze.com/article/where-does-sculpture-start-and-where-does-it-end> (дата звернення: 17.05.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

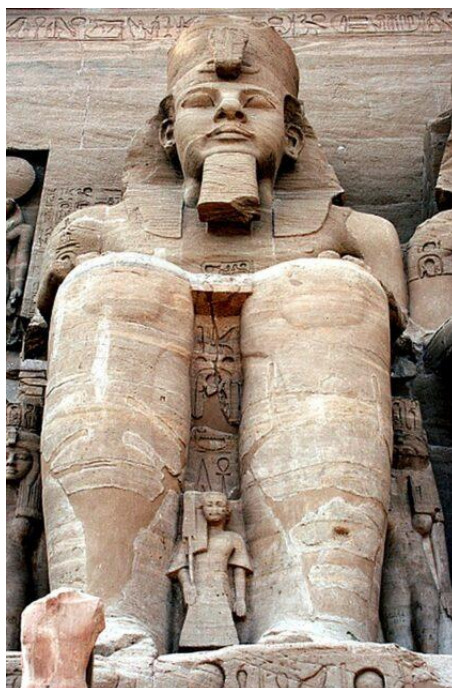

Рис.1.1. Статуя Рамзеса II. XIII століття до.н.е.

Рис.1.2. Поликлет. Списоносець Дорифор. 440 р. до.н.е.

Рис.1.3. Кінний Монумент Марку Аврелію. 175 р.

Рис.1.4. Роланд з Бремена. 1404 р.

Рис.1.5. М. Буонарроті. Давид. 1504 р.

Рис.1.6. Д. Л. Берніні. кінна статуя короля Людовика XIV. 1660-1684 роки

Рис.1.7. А. Канова. Наполеон у вигляді Марса-миротворця. 1806 р.

Рис.1.8. О. Роден. Громадяни Кале. 1888 р.

Рис. 1.9. М. Микешин. Пам'ятник Богдану Хмельницькому. 1888 р.

Рис. 1.10. Пам'ятник Івану Франку. 1964 р.

Рис. 1.11. В. Чепелик. Пам'ятник Михайлові Грушевському. 1998 р.

Рис. 1.12. Пам'ятник Лесі Українці. 1977 р.

Рис. 1.13. В. Цісарик. Монумент героям небесної сотні. 2015 р.

Рис. 1.14. Б. Козаченко. Монумент Добровольцям АТО. 2016 р.

Рис. 1.15. Меморіал героям небесної сотні у Волині. 2015.

Ілюстрації до розділу 2

Рис.2.1. Об'ємний ескіз роботи.

Рис.2.2. Бюст до оригінальної постанови.

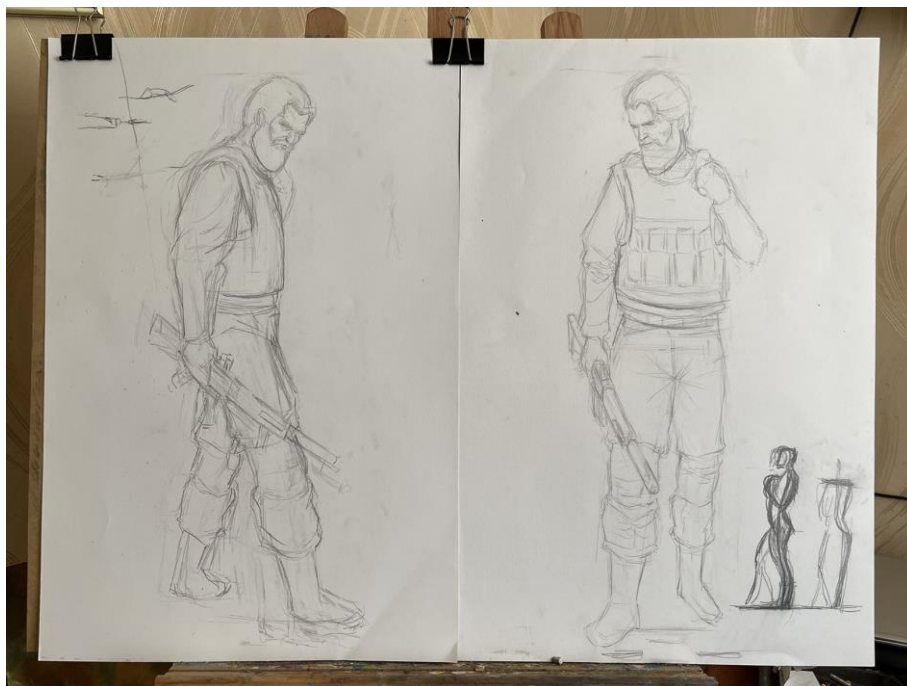

Рис.2.3. Ескіз роботи в габаритах оригінала.

Рис.2.4. Початкових етап роботи над оригіналом.

Рис.2.5. Намічання й уточнення основних форм і мас.

Рис.2.6. Додавання основних елементів екіпірування.

Рис. 2.7. Деталізація й доведення скульптури.

Рис.2.8. Підготовка моделі до лиття.

Рис.2.9. Покривання скульптури силіконом.

Рис.2.10. Фіксація силікону у захисному гіпсовому коконі.

Рис.2.11. Зняття затверділого силікону зі скульптури.